

LLEIDA
A LES MANS

LLEIDA A LES MANS

Aquesta breu guia turística de la ciutat de Lleida ofereix, en català i en llengua de signes catalana (LSC), un recorregut pels principals llocs d'interès històric i cultural de la ciutat alhora que fa un especial esment dels indrets lligats a la història de la comunitat sorda lleidatana.

Podeu accedir al contingut dels textos de les dotze localitzacions proposades en LSC mitjançant els codis QR que trobareu a la part inferior de cada pàgina o visitant el canal YouTube de *Lleida a les mans*.

La guia ha estat realitzada per la Llar de Persones Sordes de Lleida i pel Cercle d'Artistes Sords Units (ASU) a partir de la Guia Turística de la ciutat editada per la Paeria. Lleida a les mans ha comptat amb el suport de l'Ajuntament de Lleida i de la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya.

Índex

Seu Vella. L'antiga catedral.....	6
La Paeria (l'Ajuntament).....	8
Antic Hospital Santa Maria (actual Institut d'Estudis Ilerdencs).....	10
Castell Templar de Gardeny.....	12
Catedral Nova.....	14
El Museu de l'Aigua.....	16
Les adoberies.....	18
Sant Llorenç.....	20
La Lleida Modernista.....	22
La Llar de Persones Sordes de Lleida.....	24
Escola d'Educació Especial Sant Josep.....	25
Pintor Joanot de Pau.....	26

Seu Vella. L'antiga catedral

La Seu Vella és la catedral antiga de Lleida i l'edifici més emblemàtic de la ciutat. Molt probablement està situada damunt de la mesquita major construïda el segle X quan la ciutat es trobava sota domini andalusí.

Construïda entre finals del segle XII i la primera meitat del segle XV, la Seu Vella és una catedral singular atès que fou tancada al culte l'any 1707 en el transcurs de la guerra de Successió (1701-1715) i transformada en caserna militar a mitjan segle XVIII. Durant la Guerra Civil (1936-1939) fou un camp de concentració mentre que l'ús com a caserna encara s'allargà fins a l'any 1948.

La Catedral consta de quatre espais diferenciats: la Canonja, l'església, el claustre i el campanar.

LA CANONJA

L'accés a la Seu Vella es realitza a través de la Canonja, nom amb què es coneix el conjunt d'edificacions que van albergar les estances pròpies dels canonges així com els diferents òrgans de gestió i d'administració de la catedral. Situada al costat del claustre, fou edificada entre finals del segle XII i el segle XVI. Destaquen les portes renaixentistes que comuniquen amb el claustre.

Vista general de La Canonja.

L'ESGLÉSIA

Començada a construir l'any 1203 i consagrada al culte l'any 1278, l'església és de planta basilical de creu llatina amb tres naus i un acusat transsepte. A la nau es combinen formes romàniques i gòtiques de manera elegant i harmònica.

Malgrat la pèrdua d'una importantíssima part del seu patrimoni artístic, conserva una escultura de gran qualitat en portes i capitells amb repertoris ornamentals que defineixen l'Escola de Lleida d'escultura romànica. Entre les portes destaquen les de l'Anunciata, la dels Fillols i el Portal Major.

Vista general de l'Església.

EL CLAUSTRE

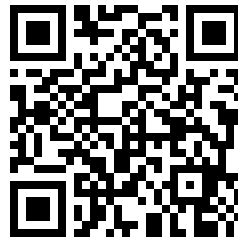
Construït al llarg del segle XIV, es considera un dels més grans de l'arquitectura gòtica europea i destaca pels seus grans finestrals d'elegants i variats calats, així com pel fet d'estar situat atípicament als peus del temple i ser un claustre obert que ofereix fantàstiques vistes a la ciutat. En el claustre es localitza la porta dels Apòstols, accés principal a la catedral.

Vista interior del Claustre.

EL CAMPANAR

Situat dins de l'estructura del claustre, el campanar es va construir entre la segona meitat del segle XIV i el primer terç del XV. És de planta octogonal, té una alçada de 60 metres i un mirador en la part superior al qual es pot accedir per contemplar les vistes panoràmiques de la ciutat. De les campanes històriques només se'n conserven dues: la Silvestra i la Mònica.

Vista general de la Seu Vella.

La Paeria (l'Ajuntament)

El Palau de la Paeria és la seu del govern municipal de la ciutat. És un edifici de doble façana: una medieval que dona a la plaça Paeria, i l'altra, d'estil neoclàssic i remodelació neomedieval de 1929, al riu Segre. Construït al segle XIII, és cedit el 1383 pels Senyors de Sanaüja a la ciutat. La Paeria és el nom amb el qual es denomina l'Ajuntament a Lleida. El terme "paer" (del llatí 'patiari': home de pau) prové del privilegi que va atorgar el 1264 el rei Jaume I.

LA VERGE DELS PAERS

La sala noble de la Paeria acull el retaule gòtic del segle XV (1451-1454) que presidia, originàriament, l'altar de l'antiga capella i mostra la Verge, flanquejada pels arcàngels Gabriel i Miquel, envoltada de quatre "paers".

LA MORRA

La presó de la ciutat es va situar al soterrani en 1486, amb estances separades per a homes i dones. La Morra era el nom amb el qual es coneixia la cambra dels reus condemnats a mort i en les seves parets es conserven grafitis dels segles XVI i XVII fets pels presos.

L'ARXIU MUNICIPAL

L'arxiu municipal conté, entre altres tresors: el Llibre dels Usatges (segle XIV), l'Armari dels Privilegis (un magnífic armari barroc) i sobretot, la Carta Pobla (carta de població), primera constitució dels habitants de Lleida (1150).

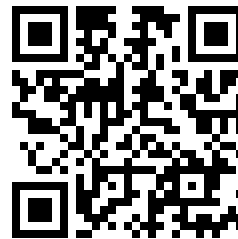

Façana de la Paeria des de la plaça.

Antic Hospital Santa Maria

(actual Institut d'Estudis Ilerdencs)

Edifici d'estil gòtic construït entre els segles XV i XVI, la façana principal del qual se situa enfront de la catedral Nova i que va albergar, durant molts anys, un hospital. De la façana situada al carrer major en destaca el portal, així com la presència d'escuts amb blasons lleidatans. L'antic establiment sanitari és una magnífica construcció de la qual, per la seva singular bellesa, destaca el seu pati central, lloc on neix una magnífica escalinata de pedra que condueix a una esplèndida galeria d'arcs ogivals. Actualment, aquest històric edifici és la seu de l'Institut d'Estudis Ilerdencs i acull en les seves sales i pati diferents exposicions de caràcter temporal.

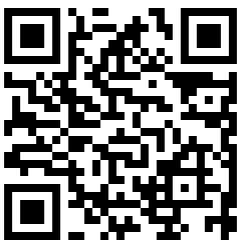
Façana principal de l'hospital, actual IEI.

Pati interior de l'hospital, actual IEI.

Castell Templer de Gardeny

El Castell dels Templers de Gardeny és un espai singular que ofereix al visitant un apassionant viatge al fil d'una de les comunitats religioses més interessants i controvertides de la nostra història. Durant la segona meitat del segle XII, l'Orde del Temple va aixecar un complex conventual a l'estratègic turó de Gardeny. L'elevació, probablement des de l'època romana, ja va ser utilitzada freqüentment com a campament militar. Durant els segles XVII i XVIII, l'antic recinte medieval va ser ampliat i transformat en un nou fortí militar, el disseny del qual respondria a les noves necessitats defensives arran de la introducció de l'artilleria: muralles flanquejades per baluards i envoltades d'amplis espais, fosses i murs de contenció.

La imatge actual d'aquest conjunt monumental correspon a les restes de la que fou una imponent fortalesa. El castell de Gardeny -juntament amb els de Miravet, Montsó, Peníscola i la ciutat de Tortosa- forma part de la ruta templera Domus Templi. Aquest viatge a través del temps posa de manifest gran part del patrimoni i del llegat templer de l'antiga Corona d'Aragó.

LA CASA TEMPLERA DE GARDENY (Segles XII-XIV)

Amb la conquesta de la ciutat de Lleida, l'any 1149, els templers van rebre diversos béns, com a compensació per l'ajut ofert durant el setge, entre els quals s'inclouïa el turó de Gardeny. La primera referència de la Comanda de Gardeny data de 1156 i, com a primer comandador, apareix fra Pere de Cartellà, personatge que hauria participat activament en el setge de la noblesa, la Casa de Gardeny va arribar a atresorar un extens patrimoni.

Per administrar els diferents sectors que s'havien constituït, aviat va sorgir la necessitat de crear nous càrrecs i instituir noves comandes com les de Corbins o Barbens. Fruit d'aquest creixement, cap al segle XIII, la Casa de Gardeny es convertiria en un dels principals centres de decisió Templers de la Corona d'Aragó.

EL CONJUNT MONUMENTAL

El conjunt monumental de Gardeny constitueix un dels testimoniatges més destacats de l'arquitectura templera aixecada a Catalunya durant la segona meitat del segle XII.

Encara que entre els segles XVII i XVIII es realitzaren profundes modificacions que acabarien alterant l'antiga fisonomia del conjunt medieval, actualment encara es conserven nombrosos testimoniatges del recinte sobirà. Un espai delimitat per un perímetre de muralles i flanquejat per torres, a l'interior del qual es distribuïen els diferents edificis al voltant d'un pati central. Entre aquests edificis destaquen, d'una banda, la torre-habitació, una construcció sòlida de dues plantes que reunia diverses dependències: espais de magatzem, de residència o la torre de l'homenatge. I, d'altra banda, l'església romànica de Santa Maria de Gardeny, edifici singular de gran devoció al seu moment.

Vista general del Castell.

Catedral Nova

Entre 1761 i 1781, va tenir lloc la construcció de la Catedral Nova gràcies a les aportacions dels lleidatans, del rei Carlos III i el bisbe Joaquín Sánchez. D'estil barroc amb tendència al classicisme academicista francès, s'accedeix a la porta principal coronada per l'escut dels Borbons, pujant l'escalinata fins a les tres portes de ferro de mig punt amb torretes laterals.

L'interior, amb planta de tres naus, amaga la columnata d'aire corinti que suporta els arcs de mig punt. El cor, d'estil barroc, obra de Lluís Bonifàs Massó, va ser destruït durant la Guerra Civil (1936).

El temple acull la imatge de la Verge de Montserrat (la Moreneta), obra de Josep Obiols, patrona de Catalunya i punt de peregrinació el dia 27 d'abril. També es venera la Verge del Blau que celebra la seva festivitat el dia 2 de febrer i, segons la llegenda, deu el seu nom al "blau" (hematoma)

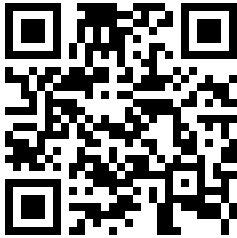
que li va fer l'escultor per llançar-li un martell en veure que un dels seus deixebles va aprofitar el viatge del mestre per a finalitzar l'escultura superant amb escreix la seva capacitat artística.

Finalment, destacar l'Arxiu capitular considerat pels especialistes com el més ric dels arxius eclesiàstics de Catalunya. Amb una biblioteca que supera els 13.000 volums, 16.000 pergamins i infinitat de còdex, incunables... l'arxiu guarda entre les seves joies la Bíblia de Lleida, còdex monumental que és el major dels bíblics hispans conservats. A més, disposa d'una àmplia hemeroteca així com de fons musical, cartogràfic i fotogràfic.

Interior de la Catedral Nova.

Façana de la Catedral Nova.

El Museu de l'Aigua

El Museu de l'Aigua és un museu de territori que explica la relació de Lleida i l'aigua. La ciutat va néixer a la vora del riu Segre i ha desenvolupat una extensa xarxa de canals i séquies que han creat una gran horta fèrtil. Un d'aquests canals és el de Pinyana, considerat el més antic en actiu del nostre país. També destaca el canal industrial de Seròs, en aquest cas, per portar l'aigua fins a una central hidroelèctrica. El museu explica aquests i altres usos i el patrimoni de l'aigua en els diversos espais que el formen.

CAMPAMENT DE LA CANADIENSE

Acull la seu central del Museu de l'Aigua, on es pot veure les exposicions permanents "La força de l'aigua. El Dr. Pearson i les obres de la Canadiense a Lleida" i "Aigües del món".

La primera mostra explica l'arribada de la companyia hidroelèctrica La Canadiense a les Terres de Lleida, on van construir grans centrals als rius per electrificar Catalunya. A Lleida, van fer el canal de Seròs i el campament per als treballadors on es troba avui el museu. S'hi pot veure maquinària, imatges antigues i documentals.

A la segona exposició es pot veure la col·lecció d'ampolles d'aigua envasada d'arreu del món, formada per les donacions dels visitants. Actualment, la formen unes 2.200 ampolles de 110 països diferents.

DIPÒSIT DE L'AIGUA

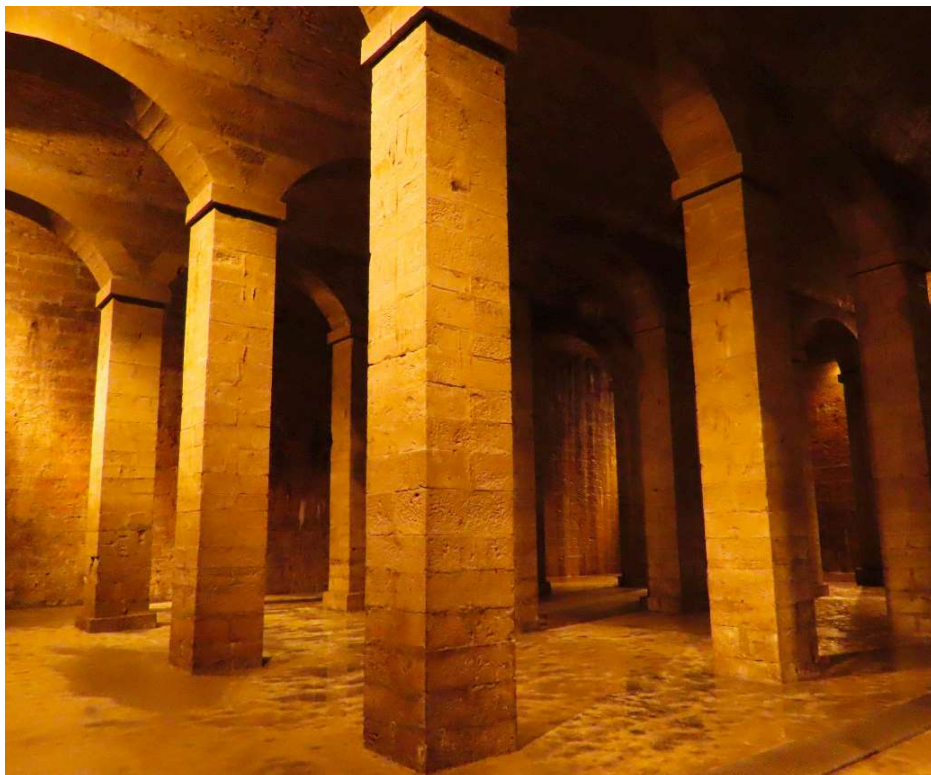
Antic dipòsit d'aigua potable de la ciutat, construït a finals del segle XVIII. L'aigua hi arribava des del canal de Pinyana, i es repartia per la ciutat mitjançant sis fonts monumentals, algunes de les quals encara es poden veure al Centre Històric. És una construcció de grans dimensions, soterrani, amb capacitat per 9 milions de litres.

POUS DEL GEL

Cavitats semisubterrànies construïdes al segle XVII per guardar-hi gel i poder-ne disposar tot l'any. Es troben al vessant nord del Turó de la Seu Vella.

MOLÍ DE SANT ANASTASI

Antic molí fariner, documentat des del segle XIII, que utilitzava l'aigua de la séquia de Fontanet. Es troba al barri de la Bordeta.

Dipòsit del Pla de l'Aigua

Les adoberies

Les adoberies, situades al número 9 de la rambla de Ferran, són les més antigues de l'estat espanyol i les que millor s'han conservat. Es tracta de dos obradors, ara restaurats, que formen part d'un complex de sis adoberies construït al segle XIII.

Les dues que s'han recuperat contenen encara la canalització que utilitzaven a l'Edat Mitjana, amb el curs antic de l'aigua restablert, la qual cosa dona al visitant una idea ben clara de com s'utilitzava aquest element imprescindible en tot el procés de transformació de la pell.

L'accés a les restes històriques es realitza per un pont de fusta que separa els dos obradors i que permet observar els dipòsits excavats a la roca que es feien durant el procés de transformació de la pell. Una pell que arribava seca o salada a l'obrador i que sortia transformada en un cuir suau i flexible preparat per fer guants, barrets, caixes, botes o arnesos, per exemple.

La visita a les Adoberies ens descobrirà, a més, l'antiga mina d'aigua que encara es conserva i ens permetrà també apreciar curiositats arquitectòniques com les voltes que suporten el carrer Blanquers.

Les adoberies al segle XII-XIV.

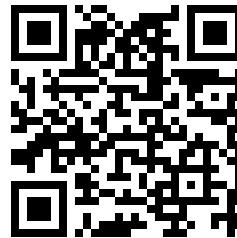
Vista general de les adoberies.

Sant Llorenç

És una església d'estil romànic però amb ampliacions i acabats gòtics. Considerada la segona església en importància després de la Seu Vella, té tres naus de la mateixa altura, amb tres absis. La nau central, d'estil romànic, és la més antiga. Les altres dues naus laterals, així com les capelles i el campanar de base octogonal -restaurat en 2002-, són d'estil gòtic (XV).

La seva construcció va ser iniciada a la fi del segle XII pels escultors i artesans que treballaven amb Pere de Coma, mestre de la Seu Vella. L'edifici conserva importants retaules gòtics, el major dedicat a Sant Llorenç, el de Santa Úrsula -atribuït a Jaume Cascalls-, el de Sant Pere i el de Santa Llúcia. A més destaquen l'escultura de la Verge dels Fillols, procedent de la Seu Vella, i Santa Maria de la Candeleria, un quadre gòtic del segle XV atribuït al pintor Mateu Ferrer que representa San Blas.

L'església acull el sepulcre de Ramon de Tàrraga i el Sant Crist Trobat, imatge restaurada per Jaume Perelló. En la porta gòtica de la plaça de Sant Josep són visibles els blasons de Berenguer de Gallart.

Detall a la façana de l'església.

Vista del campanar.

La Lleida Modernista

La Ciutat de Lleida té diverses construccions amb estil modernista, en destaquem quatre:

CASA XAM-MAR

La casa (Francesc de Paula Morera Gatell 1920-1950) destaca per la seva gran tribuna amb àmplies finestres i l'ornamentació de la pedra. A més, la porta d'entrada permetia l'accés de carruatges a un pati.

Façana de la Casa Xam-Mar.

TEATRE MUNICIPAL DE L'ESCORNADOR

L'antic escorxador, obra de Francesc de Paula Morera Gatell, constitueix l'exemple d'arquitectura modernista més important de la ciutat.

Va sofrir diferents modificacions finalitzant la seva activitat industrial el 1984. Avui és un equipament cultural de primer ordre.

Detall de l'edifici principal del teatre.

CASA MELCIOR

Edifici de doble façana en el qual destaquen la tribuna amb vidrieres de colors, l'estucat de pedra, la fusteria, la forja i les rajoles. Va ser projectat per Francesc de Paula Morera Galtell.

Façana de la casa Melcior.

CASA MORERA (CASA DE LA LIRA)

Construïda el 1922 és, per la seva originalitat -l'ornamentació de la façana s'inspira en una lira-, un exponent únic del modernisme català.

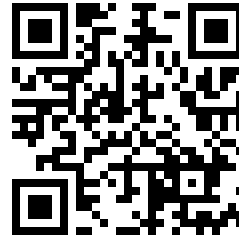
Façana de la Casa Morera.

La Llar de Persones Sordes de Lleida

La Llar de Persones Sordes de Lleida és una entitat sense ànim de lucre amb una llarga història. Al *Café Norte* de Lleida, es trobaven els diumenges alguns sords per veure els partits i els resultats de la Lliga de futbol nacional. Poc després, va venir de Barcelona el senyor Juan Martín, sord i soci fundador de *la Casa de Sordomudos de Barcelona*, que va animar aquell grup de sords a unir-se i crear *el Hogar del Sordomudo de Lleida*. El dia 25 de gener de 1953 en un local provisional propietat de la *Escuela de Sordomudos del Hogar de San José* naixia la nostra associació. El nom de l'associació ha anat evolucionant amb el temps, fins a l'actual i oficial Llar de Persones Sordes de Lleida.

Cada any, l'últim cap de setmana de gener celebrem aquella primera trobada i commemorarem els socis i sòcies fundadores. Actualment, la Llar té la seu social al carrer Venus 12 de Lleida i dona cobertura a les persones sordes o amb discapacitat auditiva de tota la província de Lleida.

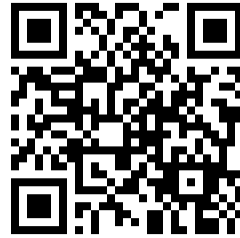

Façana de la Llar.

Escola d'Educació Especial Sant Josep

L'educació de les persones sordes de Lleida va fortament lligada a l'Escola Sant Josep i, especialment, a Sor Basilisa Buisan. Després d'estudiar batxillerat, magisteri i de fer la preparació religiosa a Madrid, l'any 1921 Sor Basilisa va arribar a Lleida a l'antiga Casa de la Misericòrdia, on va percebre la precarietat en què vivien els infants internats i la deixadesa en l'educació dels sords. El mateix any, Sor Basilisa va contactar amb el president de la Diputació de Lleida, Sr. Don Román Sol, per buscar el suport necessari per començar la seua gran labor. El 2 de novembre de 1921, s'inaugurava l'*Escuela de Sordomudos del Hogar de San José de Lleida*. L'escola va comptar amb donacions de particulars, famílies i entitats públiques, la qual va permetre començar a educar als nens i nenes sords amb una pedagogia moderna i adaptada als infants.

Actualment, el centre docent de les Escoles Especial Llar de Sant Josep és una escola de titularitat pública de la Diputació de Lleida, que atén alumnes amb discapacitat d'entre 0 i 18 anys i està situada al complex de la Caparrella.

Façana principal de l'antiga casa de la Misericòrdia.

Pintor Joanot de Pau

Al Museu de Lleida, hi podem trobar alguna de les obres del pintor lleidatà Joan Pau Guardiola, conegut per Joanot de Pau. Nascut a Cervera, i documentat entre 1500 i 1550, se'l recorda per ser un dels autors paradigmàtics del Renaixement en terres lleidatanes.

La primera notícia que tenim del pintor ens ve de la signatura del contracte pel qual s'establí la pintura del retaule de les Ànimes del Purgatori de l'església major de Cervera.

En aquest document, firmat el 1500 juntament amb el pintor Pere Alegre, a més d'altres particularitats com l'exigència de la pintura a l'oli del retaule i l'enriquiment amb or brunyit d'algunes parts de les imatges, hi apareix la participació de N'Elionor, mare del pintor Joanot de Pau, com a representant. Aquesta representació materna, segons el contracte, es deu al fet que Joanot de Pau tenia 'l'impediment de la paraula i de l'oïda'. Era sord de naixement, tot i que els documents de l'època destaquen que el pintor era mut.

Redactors:
Laia Altadill Diego

Adaptació de textos*:
Pablo Navarro García
Simona Segimon Solanes
Laia Altadill Diego
Anna Domènech Soriano

Corrector textos*:
Laia Altadill Diego
Anna Domènech Soriano

Tècnic audiovisual:
Pablo Navarro García

Fotografia:
Margarita Estradera Rabadán
Ramón Martín Sauret

Ajudant fotografia:
Teresa Pena Cortiella
Mercedes Señal Roure

Postproducció fotogràfica:
Edgar Murillo García

Mapes:
Anna Domènech Soriano

Presentadors:
Berta Frigola Solé
Simona Segimon Solanes
Ramón Martín Sauret
Lidia Sánchez Fernández

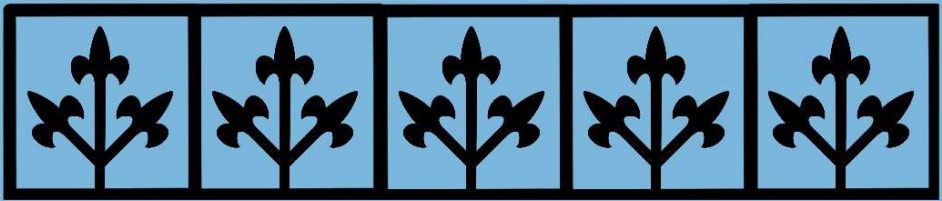
Maquetació:
Berta Frigola Solé

Disseny de la guia:
Berta Frigola Solé

Disseny Portada:
Edgar Murillo García

Coordinador del projecte:
Pablo Navarro García

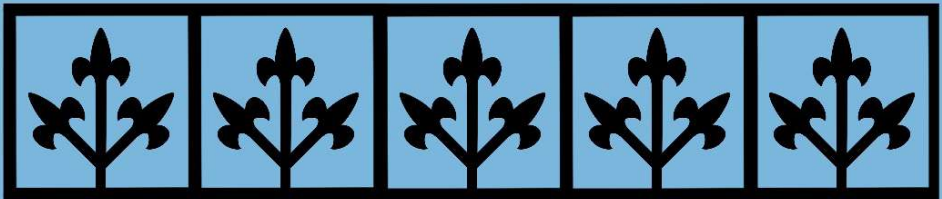
Ajudant coordinació:
Santiago Frigola Segimon

Aquesta breu guia turística de la ciutat de Lleida ofereix, en català i en llengua de signes catalana (LSC), un recorregut pels principals llocs d'interès històric i cultural de la ciutat alhora que fa un especial esment dels indrets lligats a la història de la comunitat sorda lleidatana.

Podeu accedir al contingut dels textos de les 12 localitzacions proposades en LSC mitjançant els codis QR que trobareu a la part inferior de cada pàgina o bé visitant el canal YouTube de Lleida a les mans.

La guia ha estat realitzada per la Llar de Persones Sordes de Lleida i pel Cercle d'Artistes Sords Units (ASU) a partir de la Guia Turística de la ciutat editada per la Paeria. Lleida a les mans ha comptat amb el suport de l'Ajuntament de Lleida i de la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya.

Amb la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Ajuntament de Lleida